

Sproget taler med, når du åbner munden!

Det var en befrielse at begynde at skrive på maskine. Min håndskrift havde indtil da forfulgt ethvert af mine skriftlige udsagn med afsløringen af mig.

Med håndskriften følger det [performative bevis](#) på, at det nedfældede udsagn er personligt, dvs. kommende fra et og samme identiske menneske. Når man derimod skriver på maskine, afslører skriftens udseende ikke længere, hvem der skriver. Kun udsagnsværdien i sig selv står tilbage med maskinens fysiske nedslag.

Med maskinskriften er man på, uden at være afsløret som person.

[Den første kronik](#), som jeg fik i dagbladet Information, var også i en andens navn. Jeg ville udsagnet i sig selv, uden at det skulle handle om mig.

Her anno 2025 korrigerer den kunstige intelligens også stavning, grammatik, logik og semantik!

Vi er kommet til, at det er svært at afgøre, hvad og hvem der ytrer sig, når et skriftligt udtryk manifesterer sig i en sammenhæng.

Det, som man bør huske i den sammenhæng, er, at et udsagn dybest set kun kan komme fra et væsen med erfaring. Det har maskinerne ikke. De kan ikke insistere på noget, derfor heller ikke lyve.

Det er sproget i sig selv, de semantiske strukturer, som former udsagnets mening. Så selv om sproget, mediet i sig selv ikke kan ytre sig, så er det ikke uskyldigt i forhold til udsagnets udformning.

Vi står historisk over for en forandring, der gør det umuligt at afgøre, hvornår det er sproget i sig selv eller et væsen med erfaring, der danner den flade, som kan gøres til genstand for formidlet sproglig erfaring.

Derfor er det ekstremt relevant at reflektere over, hvori forskellen består, hvad det vil sige at være et socialt væsen.

Iflg. Niklas Luhmann er det sociale kommunikation. Han bruger en meget stor del af sin opmærksomhed på at fokusere på de semantiske strukturer, som styrer og kvalificerer de forskellige sociale funktioner. Han er med andre ord teoretisk filosofisk optaget af

semantikken i sig selv, sådan som den ligger til grund for det sociale, kommunikationen.

Det, som man skal huske, er, at mennesket "er" ontologisk. Dvs. at mennesket på en måde, som er maskinerne og sproget unddraget, er forankret i det at være til, på en anden måde end sproget i sig selv og maskinerne.

Luhmann er på samme måde som mig fokuseret på det at være ontologisk neutral i den betydning af ordet, ikke at lægge sig fast på en substantiverende definition på det værende.

Sproget og semantikken strukturerer erfaringen. Men har ikke selv erfaring. Det gælder også sprogmaskinerne.

Erfaringen er en flygtig begivenhed, noget der alene tilhører livet, der har del i "intet". Mennesket kan faktisk forstå det, fordi det "er" ontologisk, dvs. fordi det har erkendelse, erfaring og lære om det, der er og eksisterer.

Det tilhører mennesket, [dets potentiale](#), at det er ontologisk.

[Vi kan trænes til at være lærende i ultimativ forstand](#). Det handler om at være til på en måde, der adskiller sig fra andre måder at være til på. Noget, som man kan lære! Det kommer med øvelsen, livet, konkret og teoretisk, hvorfor det handler om at være opmærksom på processen, sit og andres liv på den her ganske bestemte måde, som gør, at man kan sige, at man har været til stede og har lært af at være det.

Mit liv viser, at uddannelsesinstitutionerne nærmest per definition står i vejen for menneskets mulighed for at være lærende i ultimativ forstand.

Jeg blev smidt ud af realen i 1974. Min årgang var den sidste, der blev delt op i realklasse og almindelig 8-10 klasse. Min klasselærer i 7 klasse bestemte, at jeg skulle i realen, fordi jeg tilhørte den gruppe, som havde evnerne til at være der. Det var man ikke enig i på Tingkærskolen, som jeg kom til.

Tingkærskolen lå sært afsondret på en mark ved Birkum på Fyn, relativt ny som svar på en udvikling, der kørte den over. Jeg var absolut ikke svar på de spørgsmål, som den stod over for, men ville bare væk fra den fra første dag. Blev der dog tvunget af omstændighederne i 3 år, først et halvt år i realen, reste i almindelig 8-10 klasse.

Følelsen af at være fordømt på et sted var ikke uden hold i realiteten. Det prægede min måde at være til stede på. Alene det, at man kunne se på min håndskrift, at den var min, gav mig problemer. Jeg følte nærmest, at man kunne se på den, at jeg ikke havde lyst til at være til stede.

En sen eftermiddag i 1977 sad jeg i den ene længe i et stort dejligt rum i den gamle herregård, som var blevet til Brandbjerg Højskole og tog notater til HF i biologi på maskine. Tifingersystemet var nyt og magisk for mig, fordi fingrene havde lært at finde de rigtige taster af sig selv, uden at jeg behøvede at se på andet end teksten, der kom op på papiret med sin velkendte klask.

Ordene og sætningerne stod alene, ukompromitteret af mit personlige stempel.

Jeg havde været fuld natten før, kørt i bus til Vejle fra Fredericia med en striktrøje, der klistrede til min svedige krop. Da jeg gik gennem det sidste af Grejsdalen ud til højskolen, kunne jeg tage den af og mærke den friske luft gennem en tyndere trøje. Mine tømmermænd dulmedes af den kølige luft og forsvandt næsten med kaffen i rummet, da jeg kom frem og sad ved maskinen.

Jeg havde kastet mig over en pige i min brandert om natten, grædt snot over en anden, som jeg troede ikke ville mig, da jeg havde bedt hende om at tage med ud på højskolen en weekend. Hendes svar, som kom de tre dage efter den tid, hun skulle bruge på at beslutte sig for, om hun ville med, lød ordret: "Ja men Steen, vi er jo ikke kærester"! Jeg troede, at det udtryk for, at det skulle vi så heller ikke være. I virkeligheden ville hun måske have haft, at jeg havde insisteret lidt på, at det kunne vi blive!

Linda trøstede mig og var lige så fuld som mig i natten. Om morgenen kom hun ind og satte sig ved siden af mig og fortalte, at hun havde tisset i sengen. Vi kunne ikke rigtigt grine af det, fordi vi havde så ondt i hovedet begge to. Jeg ville bare af sted, med bussen ud i skoven ud til højskolen.

Det var en udbredt antagelse i slutningen af 1970'erne, at sandheden forpligter, hvis den bliver skrevet, trykt som læst. Nixon var blevet fældet som skurk, dvs. med afsløringen af at han var det, fordi to ihærdige journalister havde lavet sit hjemmearbejde og fået resultatet trykt i Washington Poste.

I dag vil en amerikansk præsident ikke miste noget ved at blive afsløret som løgner og skurk. [Den politiske udtalelse](#), som hverken er sand eller falsk, samt den rene løgn går rent igennem. Kun

[markedsværdien](#) og marketing-eksperternes kompetencer tæller i den stort anlagte sociale selvbeskrivelse.

Det kan dog gå hen og ændre sig igen, på grund af [trumpismen](#), der i disse timer og dage saver løs på sin egen position.

Selv om jeg performativt var blevet kulturrelativist allerede i 1977, så var det også min overbevisning, at sandheden er bindende, mere end blot en pålydende forfængelig værdi.

Hvis udsagnet, sort på hvidt var sandt og stod der, så var der ingen vej uden om. Det var min realitet.

Muligheden for at koncentrere sig om noget, der stod rent, objektivt og forpligtende tilbage, ukompromitteret af den eksistentielle uro, der fx findes hos et levende menneske, virkede tiltrækkende på mig og lå bag valget af at starte på filosofisk institut på Odense Universitet i 1981. På samme måde som maskinskriften virkede universitetsverdenen som et sted med højt til loftet og nærmest urørlige kriterier for sandhed.

Filosofi betyder kærlighed til viden. Det er et svært fag. Jeg faldt fra for så at tage det op igen 3 år senere.

Da jeg i 1988 fik et 11'tal på den daværende 13-skala for en bunden 4 timers skriftlig opgave på anden del om moderne teoretisk filosofi, som jeg løste med 16 sider på maskine, var det som at have fået anerkendelsen fra en elskerinde alt for sent. Jeg så ikke op til instituttet/institutionen mere, nærmest modsat.

Mit cand.phil. speciale blev skrevet som et essay fra side 1 til de maksimale 100 sider året efter, og var et eksplicit opgør med den ontologiske dualisme, som institutbestyrer med disciple docerede på stedet

Det er lærerigt at studere filosofi.

Konklusionen af studiet var, at filosofihistorien er en lang opremsning af eksempler på forsøg på at definere sandheden ud fra det, der ikke kan være anderledes, og at de kikser.

Substansbegrebet, tings-logikken, essensmystikken er sproget iboende.

Pointen i mit speciale var, at substantiveringen af bevidstheden og alt andet er [magtens væsen](#) iboende. Man kan sige, at sproget bedrager mennesket til at substantivere sin egen egoisme.

Det er i kombination med de klassiske erkendelsesteoretiske idealer at sproget virker substantiverende.

Med sine begreber og tingslogik skyder det essensen ind bag fænomenet, genstanden for opmærksomheden.

Udgangspunktet for det, der kaldes moderne filosofi, Rene Descartes "Cogito ergo sum", jeg tænker, ergo er jeg en tænkende ting, er udtryk for en substantivering af bevidstheden, funderet i sprogets/begrebsdannelsens skyden jeget ind bag bevidstheden, som dette tænkende noget, der bærer sine tilstande.

Det sker i og med erfaringens sprogligt konstituerede genstandsmæssighed, dvs. med sprogets performative bidrag til erfaringen, erkendelsen, læren om det der er (ontologien).

Sproget er i kombination med maskinernes performance som en iskold forføngelig psykopatisk elsker.

Det kan dog ikke lyve på samme måde som mennesket med dets potentiale, for maskinernes kreationer indeholder ikke intentionaliteten, dvs. ingen selvstændig udsagnsværdi.

Udsagnsværdien kommer konkret til udtryk med eksistensen i dens kontekst af forudsætninger, ikke fritsvævende ubetinget af omstændighederne.

Dybest set er den kunstige intelligens ikke i stand til sige noget. Det opleves bare sådan.

Maskinerne erfarer lige så lidt noget, som sproget i sig selv. Det, at de er blevet selvorganiserende og kan kreere det, der læses som svar på spørgsmål, er ikke identisk med, at de siger noget.

Men de er ligesom sproget med til at skabe de semantiske strukturer bag den sprogligt formidlede erfaring. Når de taler alene, siger de lige så lidt som luften, der formidler det mundtlige udsagn videre som medie.

Hvis luften i sig selv kunne skabe lyden af et vækkeur, så ville det ikke være til at afgøre, og det ringede.

Selv om det er et faktum, at maskinerne er blevet ekstremt avancerede i deres kreationer og efterligninger af udsagnet, gør det ikke deres performance til udsagn. De former blot de semantiske strukturer, som de præger deres brugers erfaring, fx forvekslingen af maskinernes brugerflade med udsagn.

Mennesket kan svigte en maskine lige så lidt, som den kan svigte mig.

Vi er passionerede nostalgiske drømmende, dvs. potentielle løgnhalse som hende, der sendte mig ud af sit liv til fordel for en virtuel fyr en uge efter, at hun var blevet dødelig jaloux på en, der gik rent efter manden, da jeg havde bolden.

Jeg bedragede dig ikke, min fine ven, jeg bedrog dig, svarede hun et halvt år efter. Jeg ville have dig ned med nakken.

Næsten lige så arrogant som en sprogmaskine havde hun nok i spillet for spillets skyld. Som passioneret menneske vil jeg ikke kunne reducere hende til samme grad af psykopati som den, vi finder hos den kunstige intelligens. Den har ikke menneskets potentiale.

Når vi er alene med maskinerne, befinder vi os tilnærmeligt i et socialt tomrum. Det at få en maskine til at bekræfte udsagnsværdien i det skrevne er lige så tomt, som følelsen af at forstå en elskerinde 30 år for sent og det at overvinde mindreværdskomplekserne i forhold til en universitetsverden pumpet op med forfængelige egoer.

Maskinerne lever op til de atidslige lovmæssigheder bedre end noget menneske, fordi de er lige lidt eller meget tilstede her som der i tid og rum.

Menneskets læring og erfaring er konkret, uanset hvor atidslige og uforanderlige kriterier for kvalificering af dets viden det har været ude efter op gennem filosofihistorien.

Det pudsige ved maskinerne er, at de performativt lever op til og tilbageviser rigtigheden af de sandhedskriterier, der har præget den vesterlandske erkendelsesteori og metafysik siden oldtiden.

De er lige meget eller lidt til stede overalt samtidigt. Deres evne til at overskue gigantiske mængder af færdige skrifter og slå præcist ned lige meget hvor og hvornår, overstiger menneskets.

Det sætter det særligt menneskelige i perspektiv.

Når de professionelle mediemedarbejdere er bange for at blive gjort overflødige af maskinerne, så er det fordi de allerede er det.

Hvis deres arbejde kan erstattes af maskinernes bidrag til udformningen af mediernes brugerflader, så er det fordi der mangler udsagnskraft i udbuddet.

Vi må lære at elske udsagnet, som det kommer fra det levende. Kun fordi vi insisterer på det, gør det en forskel, sandt som falskt.

Erfaringen er konkret. Udsagnet kommer kun til sin magt i det konkrete. Man kan kun se og forstå det som levende væsen.

De levende har alt for længe dyrket det atidslige, tingslige og uforanderlige som det egentlige. De har stræbt efter den absolutte erkendelse, søgt roen i det, der ikke kunne være anderledes. At det var kirkegårdsroen, som de var ude efter, forklarede Adorno og Horkheimer som konsekvens af "Oplysningens dialektik" i 1944.

Hitlertyskland såvel som vore dages højrefascisme, læs USA i disse timer og dage, kan læses som konsekvens af egoismens substantivering, Trumpismen som den vestlige verdens oplysningsidealer.

Hvide protestantiske kristfundamentalister med overdreven hang til øjeblikkelig økonomisk og militær mandsdomineret magt udlever fortællingen, deres konstruerede virkelighed, som om de var udtryk for det identisk sande væsen, der sætter sig igennem på bekostning af andet i en udvikling, som de forveksler med evolutionen. Men deres socialdarwinisme er ikke udtryk for den sande naturs evolution. Det er deres ideologi, formuleret af dem selv og nu med maskinernes hjælp.

Maskinerne formår at gå ind og bekræfte enhver af disse sociale former for konstruktivisme med sine bidrag til den semantiske ramme, som der er efterspørgsel på fx blandt trumpisterne.

Under henvisning til retten til fri meningsdannelse er der blevet givet fri bane for den totale undergravning af respekten for livet og dets forudsætninger. Faktaresistens er ikke noget, som Trump har opfundet. Den ligger i den kommercialiserede og tingsliggjorte tænkning, hvor den demokratiske frihed forveksles med retten til at skalte og valte med sandheden.

Problemet for den herskende orden er, at ikke alt kan tales bort:

[Global temperatures could break heat record in next five years | Climate crisis | The Guardian](#)

Visse udsagn vinder udsagnskraft med tiden. For vi kan, som ingen maskine, sige, hvad sagde jeg: "[Fra naturtilstand til civilisation](#)"

Det handler om at få ontologien i orden. Ontologi er læren om det, der er og eksisterer.

Som eksistens, uanset hvor usikre vi er på os selv i en social kontekst, er vi grundlaget for den konkret forankrede erfaring af alt og det modsatte.

Det er op ad bakke, men der er ingen vej uden om. Det handler om at insistere, være til stede i tid og rum, drømmende, sansende, tænkende, passioneret.

Trump henvendte sig til et kristent segment med budskabet om, at man kun behøvede at stemme på ham en gang for alle. Så skulle han nok klare ærterne. Han drømmer også, men spørgsmålet er, om han som alderspræsident ved, hvad det er for en ro, han går efter.

Trump er hypnotiseret af sit eget substantiverede ego, navnet der følger alle hans udsagn, sproghandlinger.

Han har ikke ontologien i orden. Det fremgår af alt, hvad han gør socialt. Det er [magtens væsen](#), der udfolder sig med hans handlinger.

Som del af den herskende orden har han ikke læren om livsbetingelserne og sin livsstils indflydelse på disse i orden. Den form for succes, han dyrker i samklang med de kommercielle medier og andre ideologisk betingede former for disrespekt for ontologien, er selvnegerende. Men det er ikke det selvnegerende aspekt, der er særligt for trumpismen. Det ligger fundamentalt set i den livsstil, som han er resultatet af, og som han markerer afslutningen på.

Globaliseringen og troen på markedsmekanismerne er ideologi. Semantikken i de erfaringer som styrer udviklingen i sin potentielt set katastrofale retning, er modernismen iboende.

Efter modernismen kommer der måske en ny orden, der har ontologien i orden og som forstår sproget og maskinerne på baggrund af menneskets potentiale.

Det sjove ved det er, at maskinerne kan hjælpe mennesket til at få ontologien i orden.

Det kræver imidlertid det, som det skal føre til.

Forudsætningen for at komme i mål med øvelsen, er sådan set, at vi allerede er der!